

SÖYLEŞİ

GÜNÜMÜZ MEVLEVÎ ÂYİNİ BESTEKÂRLARINDAN HAFIZ AHMET ÇALIŞIR İLE...*

ÖZET

Anadolu tasavvuf hayatının en büyük siması Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye nispet edilen Mevlevî Tarikatı'na mahsus tasavvuf mûsikîne "Mevlevî Mûsikîsi" denmiştir. Bu mûsikî, Türk dînî mûsikîsinin Câmî ve Tekke mûsikîsi şeklindeki iki türünden Tekke Mûsikîsi'nin en mühim ve geniş dalını oluşturur.

Klâsik Türk Mûsikîmizin gelişmesinde ve Dînî Mûsikîmizin oluşmasında Hz. Mevlânâ'nın ve Mevlevîliğin önemli bir yeri vardır. Mevlânâ, devrinin bütün sanatkârlarını olduğu gibi mûsikî ehli olanları da ziyadesiyle taltif etmiş, mûsikî konusunu eserlerinde sık sık dile getirmiş ve mûsikîşinaslara daima ayrı bir değer vermiştir. Bu nedenle Mûsikî, Mevlevîliğin önemli unsurlarından biri olmuş, bestesi ve sanat seviyesi yönünden Mevlevî Âyinleri, zikre yön veren ve idâre eden zâkirbaşlarına ihtiyaç duymaksızın, kendi akışı içerisinde kurallarını icrâya yansıtabilmiş bir dînî mûsikî formu haline gelmiştir. Ayrıca zaman içerisinde kendine has bir san'atsal çehre kazanmış, Mevlevî Âyini bestekârlığı ve icrâcılığı sanat çevresinde müteber bir hâle gelmiştir. Mûsikî tarihimize baktığımızda bestekarlarımızın tamamına yakınının mânevî bir terbiye görmüş, aldıkları dînî ve mânevî terbiyeyi eserleri vasıtasıyla insanlara ve toplumlara nakletmiş kimseler olduklarını görüyoruz. Bu edeb ve mânevî alt yapının verildiği eğitim kurumları da Mevlevîhâneler olmuştur.

Mevlânâ dergahının bulunduğu Konya'mızda yetişen günümüz Mevlevî Âyini bestekârlarından Hafız Ahmet Çalışır ile bir bestekârin duygu, düşünce ve yorumlarını okuyucularımızla paylaşmak, bu çerçevede günümüzde yaşanan kimi problemlere ışık tutarak tarihe bir kayıt düşmek düşüncesiyle bu söyleşiyi gerçekleştirdik.

***Anahtar Kelimeler:** Klasik Türk Musikisi, Din Musikisi, Tasavvuf Musikisi, Tekke Musikisi, Mevlevi Ayin*

* Bu söyleşi, bir çok değerimizi kaybettiğimiz günümüzde, çağlar ötesinden İslam'ın ruhuyla yoğrulmuş mesajlarıyla insanlığa yön veren Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin, adeta bir turizm ve ticaret metâi haline getirilmiş olmasına bir tepki olarak, Mevlânâ Dergahının bulunduğu Konya'mızda bu yola gönül vermiş, emek çekmiş ve samimiyetle bağlanmış bir gönül insanının hatırlanmasına vesile olmak, tarihe bir kayıt düşmek adına, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr.Mehmet Bahaüddin Varol ve Türk Din Mûsikîsi Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi Mehmet Gönül tarafından icra edilmiştir. Yoğun çalışmalarında böyle bir söyleşinin ortaya çıkmasını sağlayan Sayın Hâfız Ahmet Çalışır Beyefendiye şükranlarımızı arz ederiz. 24 Ağustos 2007 Cuma.

AN INTERVIEW

WITH HAFIZ AHMET ÇALIŞIR, ONE OF THE CONTEMPORARY COMPOSERS OF MAWLAWI RITE

ABSTRACT

Mystical music which belongs to the Mawlawiyya Order ascribed to Mawlana Jalal al-Din Rumi, the prominent figure of the sufi life in Anatolia, is called “Mevlevi Musikisi”. This music constitutes the most important and the vast branch of the classical Sufi (Tekke) Music which is one of the two types of Turkish religious music: Mosque and Tekke Music.

Mawlana and Mawlawiyya played an important role in the rise and development of the Classical Tuskish Music, as well as of the Religious Music. Mawlana has kindly treated all artists and the musicians at his time; mentioned the subject of music very often in his works and always appreciated the musicians very much. That’s why music has become one of the important elements of the Mawlawiyya and as far as the level of compose and art is concerned, the Mawlawi Rites have become the form of religious music which could perform its rules naturally without needing the heads of dhikr managing the dhikr. In addition to this, it has gained a special artistic aspect in the course of time and it became worthy to be the composer and performer of Mawlawi Rite in the environment of arts. When we look at our music history, we realize that almost all of our composers have taken spiritual training and passed religious and spiritual education to people and societies by means of their works. The Mawlawikhanas were the institutions of education in which this good manners and spiritual foundation were taught.

We have made this interview with Hafız Ahmet Çalışır, a contemporary composer of Mawlawi Rite who was brought up in Konya where there is Mawlana Dergah in order to share the feelings, thoughts and comments of a composer with the readers.

Key Words: *Classical Turkish Music, Religious Musis, Mystical Music, Tekke Music, Mawlawi Rite*

M.B.Varol - Sayın Hafız Ahmet Çalışır, yıllardır Türkiye’de ve Konya’da dinî mûsikî alanında katılmış olduğunuz faaliyetler çerçevesinde bir çok kişi tarafından tanınmaktasınız. Ancak biz sizleri tanımayan okuyucularımızın da olabileceğini düşünerek genel ve klâsik soru ile başlamak istiyoruz. Hafız Ahmet Çalışır kimdir? Bize kendinizden bahseder misiniz?

Aslında ilginç bir tesadüf mü yoksa cilve-i Rabbânî mi desem bilmiyorum. Aralık ayının 17’sini 18’ine bağlayan gece yani Hz.Pîr’in vefat ettiği gece olan bir Şeb’i Arûs’da dünyaya gelmişim. İlkokuldan sonra hâfızlığımı ikmal ettim. Bizim için Türk mûsikîsi ve hafızlık ayrılmayan iki müessese. Benim için ciddi anlamda olmasa da işin içine girmiş olmak hafızlık eğitimim ile birlikte başlıyor. Tabi hafızlığın iki vechesi var biri hıfz biri de tilavet. Cenâb-ı Hakk’ın bize vermiş olduğu isti’dât belki de bize müzikal anlamda daha çok sirayet etti. O zaman rahmetli Ahmet Büyüksakarya hoca efendi vardı, çok güzel okurdu ve kıraati çok düzgündü. Kur’an kursuna devam ettiğimiz günlerde ta’lim dersleri vermek için kursa gelirdi. İlk olarak biz mûsikî zevkimizi ondan aldık. Derse başlamadan önce “Allah diyelim daim Mevla görelim neyler” diye bir ilâhi meşk eder, sonra ta’lim okuturdu. Diğer öğrencileri gönderdikten sonra benimle ayrıca bir-iki saat daha ilgilenirdi. Belki de bendeki istidadı görmüş olsa gerek. Tabi bazı alanlar için fitrî kaabiliyetlere ihtiyaç söz konusu.

İmam Hatip Okuluna girdikten sonra Allah rahmet eylesin Zekâi Kaplan hocanın teşviki, Sadreddin Özçimi ağabeyin delaletiyle Ney üflemeye başladım. Kur’an-ı Kerîm’i güzel tilavet etmek adına Allah uzun ömürler versin muhterem hocamız Hasan Hüseyin Varol’un ta’lim ve tilâvet dersleriyle biraz daha derinleştik. Sizin de bulunduğunuz ortamlarda sürekli âyin ve mûsikî meşklere... özel meşkler ve derslerle devam ettik. İmam Hatipteki yıllarımız ney’le olan irtibatımız ve özel meşklerle dolu dolu geçti. Lise yıllarından sonra Selçuk Üniversitesi Müzik Bölümü’ne devam etmemiz ve oradaki enstrümanımızın Tanbur olması bizi mûsikîye biraz daha yaklaştırdı. Müzik bölümünün katkısının olmadığını söylemek istemem ancak alaylı olmak mektepli olmaktan daha önemli diye düşünüyorum. Müzik bölümü içimizde olanı dışarı yansıtmak adına bir kolaylık ve açılım sağladı. Daha sonra bir Devlet Korosu tecrübesi ve İstanbul’daki bir 5 yıllık tecrübe, müzik açısından ciddi birikim sağladı. Hâfız olmak Türk mûsikîsi sanatçısı olmak adına çok ciddi bir avantaj. Hamdolsun bu avantajı yetiştığımız çevrede etrafımızdaki büyüklerin doğru yönlendirmesiyle iyi bir şekilde değerlendirdik. Doğrusunu söylemek gerekirse bu yönlendirme benim yetişmem üzerinde çok önemli katkılar sağladı. Erbabının malumudur işin neresinde olduğumuz. Ama standart olarak bakıldığında her halde bizim mesâimizin biraz daha fazla olduğu görülebilir. Hafız Ahmet kısaca bu.

M.B.Varol - Geçmişte gördüğümüz bazı bestekarların hâfız isimlerini kullandıklarını görüyoruz. Hâfızlıkla mûsikîşinaslık arasında bir ilişki var mı?

Aslında hâfızlık bir icra makamı. Kişi bestekâr olayım diye çalışmaz, sonradan kazanılacak bir şeydir bestekarlık. Cenâb-ı Hakk'ın verdiği istidat da burada çok önemli. Bir kişi müziği çok iyi bilebiliyor çok iyi icracı da olabiliyor... Ama her iyi bilen icracı bestekar olamıyor. Bir bestekâr diğer sanatkârlar kadar ciddi bir icracı da olmayabilir ama çok güzel besteler yapabilir. Tarihte çok örnekleri var. Bekir bey ile Alaaddin beye baktığımız zaman ikisinin de çok ciddi musikişinas olduğunu görüyoruz, ama musikiden anlayanlar iyi bilirler ki bestelerindeki klasik ekol ve de icralardaki farklılıklardan Bekir beyin camii ve de tekke ekolünden gelmiş olması ve de hafız olması münasebeti ile bazı artılarının olduğunu görmekteyiz. Doğrudan bir bağlantı olduğunu düşünmüyorum ama bestekarlık belli bir aşamadan sonra birden oluşuveren bir olgu. Batılıların "creativite" dedikleri Türkçe'miz de hoşlanmadığım bir kelime yaratıcılık falan diyorlar haşa. Olumlu bir şeyler meydana getirmek açısından birlikte telaffuz edilebilir. Hattat çok güzel yazabiliyor ama istif kabiliyeti olamayabiliyor. Bestekarlıkta böyle bir şey. Birikimi ile beste yapmak adına inşa kabiliyeti. Yani herkes ciddi binalar vücuda getiremeyebiliyor. Hafız olmak ciddi bir avantaj olabiliyor bu konuda. Bestekarlık açısından bazı çalışmalarımız ciddi kabul gördü. Ben hâfızlığın da bu noktada önemli bir avantaj olduğunu düşünüyorum doğrusu.

M.Gönül - Pek çok yetişmiş hâfızın varlığı malum ancak daha ziyade ses güzelliği olan hâfızların biraz daha mûsikî yönünü kullanarak topluma ulaşabildikleri konusundaki düşünceleriniz.

Câmi mûsikîsi ile hâfızlık müessesesini açmak lazım. Kişi hâfız olabilir ama mûsikî ile çok alakalı olmayabilir. Vazifesi sadece hâfız talebe yetiştirmek olabilir. Birde cami mûsikîsi içerisinde icracı olan hâfızlar var. Kur'an-ı insanlara okurken mûsikîyi en güzel şekilde kullanabilmek için yeterli bilgi ve kabiliyete sahip olmak gerekiyor. Hâfızlığın bu noktası çok önemli. Hıfzın icrası açısından mûsikî çok önemli bir yere sahip.

M.B.Varol - Kültür Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müsikîsi Korosu'nun oluşuma aşamalarından bahsedecek olursak geçtiğiniz merhalelerden bahseder misiniz?

Bahaüddin beyinde içinde bulunduğu bir grubumuz vardı. Aslında o günlerde çok güzel demler, safâlar sürdük. Haftanın bir gününde zannediyorum cumartesi günleri toplanıyorduk. O günlerde Selçuk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi olan A. Selehaddin Hidayetoğlu ağabeyimizin delaletiyle olan bir çalışma idi. Onun müsait gençlerden müteşekkil bir topluluk kurup bir mûsikî ve âyin icra heyeti teşekkül ettirmek maksadı vardı. Ve bu maksada ulaşmak için oluşturulmuş bir gruptu bu.

İtimat edin o gruptaki ihlas ve samimiyeti şimdiki hiç bir grupta göremiyorum. Müsikî aşkının tatmini ve acaba bir şey daha öğrenebilir miyiz endişesi ile -geçen sefer 2 satır öğrenmiştik bu gün 1 sayfaya çıkarabilir miyiz- diye uğraşırdık. Selahaddin abi bu konuda üzerinde çok dururdu. Ve emin olun çok zor iklim şartlarında çalışmalar yapardık kar, kış demez çok soğuk gecelerde saat 1'lerde 2'lerde çatır çatır buzlu havalarda ağlaya ağlaya dağılırdık. Kimi zamanlarda bir bakarsınız dışarıda bir sis bir adım önünüzü göremezsiniz. Birimiz Konya'nın bir tarafında diğer birimiz başka tarafta oturur. Vasıta, ulaşım çok sıkıntılı... Ama bu güçlükler bir sonraki toplantıların olmasına mani olmazdı. Aşk olmayınca meşk olmaz hesabı. Bizde o zaman mûsikî aşkı, meşk, tedrisat, eğitim aşkı vardı.

Mûsikî öğrenme aşkı vardı. Üstadlarımıza aşk derecesinde muhabbet vardı. Zaten şimdi belki de bizim jenerasyona birazcık manevi eğitim lazım ki yapılan işte gurura kibre kapılmasın. Burada mûsikînin diğer sanat dallarından ayrıldığı önemli bir noktayı belirtmekte fayda var. Türk İslam sanatlarından her bir dalı mesela Hüsn-ü Hat, Tezhip, Minyatür gibi... Bu sanatların eğitim sürecinde hem bir sanat eğitimi hem de bir kişilik/adam eğitimi var. Çok kısa sürede öğrenciye icâzet vermezler. İnsan eğitiminin tam ayrılma noktası burası. Bu alanlarda talebe-ye üstad icâzet vermek için belki 5-6 senelik bir süreye ihtiyaç duyar. Belki bu süre toplamda 10-15 seneye ulaşır. Kısa bir sürede ve kolaylıkla icâzet verilmez. Haline bakıyorlar, tavrına bakıyorlar, müktesebatı müsait mi? değil mi? bakılıyor ve bütün bunlardan sonra icâzet yazılıp veriliyor. Mûsikîde böyle değil. Mûsikîde adamın ayağının kayması çok kolay... İki eser öğreniyorsunuz sesiniz de biraz müsaitse iki kişinin önünde okuduğunuzda almış olduğunuz alkışı icâzet sanıyorsunuz. Birden kişisel egolarınız ortaya çıkıyor... Ayağınızın kayması çok kolay oluyor. Bana göre şu andaki mûsikî piyasasındaki en büyük sıkıntı icâzet müessesinin olmaması, müzisyen yetişiyor ama sanatkâr yetişmiyor. Ne kadar müzisyen yetiştiği de tartışılır. Yetişenlere bakıyorsunuz fitri defoları çok fazla, kişisel arazlarına çok ciddi mağlub olmuş insanlarla dolu piyasa. Bu alanda iyi bir kişilik eğitiminin, insan eğitiminin olmadığını düşünüyorum.

Bizim bu noktada böyle bir şansımız oldu. 3-4 sene, 5 sene sürdü belki hala da devam ediyor. Belki biz Bahaüddin Beyle, Sadreddin ağabeyle, Selahaddin ağabeyle resmi anlamda bir oluşumu olsa bile o grup tekrar toplansa o duygusal bağ anında kurulur, saygı, sevgi ve o günkü aşk ve duygularla herkes tüm sahip olduğu makamı, mevkiî unuttur, o kisveyi bir tarafa bırakır ve o günkü yerine oturur. Ve o topluluk, o hiyerarşi ve aldığımız, gördüğümüz tedrisattandır ki Hamdolsun çok sık bir araya gelemesek de o gruptakilerin hiç birisinin içerisinde halledemediği egosu kompleksi yoktur. Mûsikîyi mûsikî olduğu için seviyor, kendi rûhî tatmini için seviyor. Ve Allah rızası için yapmaya çalışıyor. Sadreddin ağabey, İstanbul'a tayin olması neticesinde bir gün bana *topluluğu sen çalıştıracaksın* dedi. Çalıştırmaktan murat şu idi. İşte meşk sisteminin devamı benim biraz daha yeterliliğim ve vukûfiyetim sebebiyle meşki kontrol etme yönetme işi idi. Devam eden haftalarda Selahaddin ağabeyin riyasetinde bizim meşkimizle sıradaki âyini o arkadaşlarla geçiyorduk. Daha sonra 1989-1990 da topluluk kurulacak seviyeye geldi. 1990'da imtihan yapıldı ve kurulan resmi topluluğun nüvesini oradaki arkadaşlar teşekkül ettirdi.

Ahmet Çalışır, Mehmet Öztoran, Ömer Faruk Belviranlı şu anda o topluluktan gelen arkadaşlar. Rahmetli Mehmet Fatih Kenanlar da vardı. Diğer arkadaşların farklı yolları tercih etmesi münasebetiyle, imtihan kazanamamak diye bir şeyden değil 4-5 arkadaşla o topluluğun nüvesi teşekkül ettirildi. Çok mu kabiliyetliydik? Hayır, daha iyileri yok muydu? Belki vardı, ama Allah o samimiyete orayı lutfederdi hepimizin kişisel defoları yırtıkları var ama yama yapıyoruz yırtığımızın küçük olması için uğraşyoruz. O topluluğun nüvesindeki bu arkadaşlarda bu defolar minimum gibi görünüyordu.

Günümüz dünyasına ve konservatuarlarına baktığımız zaman eğitimde o metodolojik sistem tamamen usta çırak ilişkisi dışına kaydığı için herkes ben davasında, hiç biz yok. Yani insanların Allah'tan gelen kaabiliyeti fazlasıyla bir tarafa bırakıyor gibi geliyor. Ses dediğiniz şey bir Allah vergisi gidiverse kimse yüzünü-

ze bakmaz. Önemli olan adam olabilmek... Ciddi bir şekilde mûsikî tedris edebilmek. Sanatın, mûsikînin amaç mı araç mı olduğunu? ne olduğunu? Çelik çomak mı olduğunu? yoksa Allah'ı aramak mı olduğunu çok iyi anlamak, bilmek gerekiyor. İşte bütün bu düşüncelerle ben o günleri çok ararım. Bahaüddin beylerle ve diğer arkadaşlarla bir araya gelsek, bir otursak diye her zaman konuşuyoruz. Ancak dünya meşgaleleri işte... İnşallah bunu da başaracağız.

M.Gönül - Sanatkâr yetiştirmek konusunda meşk sisteminin çok daha etkili ve önemli olduğunu söyleyebilir miyiz bu bağlamda?

Sanatkârın da ne olduğunu açmak lazım, sanat ne? sanatkâr kim? zaten bu kavramlarda da ciddi bir anlayış sıkıntısı var. Sanatkâr: bendenizin anlayışına göre içinde bulunduğu toplumun sanat seviyesini olduğu halden bir milimde olsa yukarı çekebilen çekmeye çalışan insandır. Ortaya ürün koyabilen insandır. Ortaya Allah'ın sanatını insanlara güzel bir şekilde sunabilen insandır.

Meşk sistemine gelince... Usta çırak ilişkisi dedik. Bir kere intisâb ettiğiniz üstadın sağlam ve dolu olması gerekiyor. Hem insani noktada hem de sanat ve ilim noktasında. Hem ilmî hem de insanî tarafının ağır olduğu bir insanın önüne diz çöktüğünüz zaman ortaya güzel bir insan çıkar. Meşk sistemi diyoruz çünkü birebir ilgileniyorsunuz. Konservatuara bakıyorsunuz her sene 15 kişi alınıyor. 15 kişiye ayırmış olduğunuz vakitle 1 kişiye verdiğiniz vakit arasında ciddi fark var. Ancak meşk sisteminde üstad bir eseri, bir yürük semâî'yi belki 2 saat meşk ediyor, bir besteyi bir kâr'ı meşk ediyor. Bu kâr'ı meşk ederken sadece eseri geçmiyor makamı geçiyor, usûlü geçiyor, güfteyi tahlil ediyor, irdeliyor, makam geçkilerini anlatıyor ve en sonunda ruhunu veriyor. Göz yaşıyla birlikte veriyor. Biz rahmetli Fevzi (Özçimi) amca ile eser geçmeye çalışırdık. Ben Fevzi amcanın hiçbir eseri tamamladığını bilmem. Üç defa geçer aynı yere gelir hıçkırıklara boğulur, okuyamayacağım der bırakır. Meşk sistemi bu... Basit bir şarkı. "Ne boş yere yanmışım meğer ben aldanmışım" der başlar ağlamaya işte bu meşk sistemi... Tabii insan bu noktada hem manen doluyor hem duygusal olarak yükleniyor artık bir bulut düşünün ki içinde elektriklenme artıyor da artıyor. Bir şimşek sonra yağmaya başlıyor. Hamdolsun bizim böyle bir şansımız oldu yetişebildik.

İnsanı içinde yaşamış olduğu cemiyet yetiştiriyor. Şu anki cemiyetin hiç insan yetiştirecek bir yönü yok gibi geliyor. Ümitsiz değilim ama biraz zorlanacağımızı düşünüyorum. Cenâb-ı Hakk "kün feyekün"¹ her şey kudretinde mahfuz. Ama günümüz şartlarında ciddi sıkıntılar var. Tam bir teslimiyet içerisinde öğrenmeyi amaç edinen insanların, öğrencilerin sayısında ciddi bir azalma var.

M.Gönül - Şimdi isterseniz sizin ilgili özel bir konuya geçelim. İçinde bulunduğumuz bütün olumsuz şartlara rağmen bu alana yaptığımız önemli bir katkı var. Hicazkâr Mevlevî Âyini... Yol ehlinin malumudur ki Mevlevî âyini bestelemek için ciddi bir birikim gerekiyor. Bize bestelemiş olduğunuz Hicazkâr Âyinin ortaya çıkışını anlatırmısınız? Nasıl çıktı ortaya? Neden hicazkâr makamı seçtiniz?

Şimdi tabi bazen bir çocuktan bahsederken yaşına göre çok olgun derler ya, işte bu çocuk babasız doğdu çocukluğunu yaşayamadı ama hep büyük insanlarla

¹ Allah bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol!" der, o da hemen olur. Bakara 2:117; Âl-i İmrân 3:47; Mü'min 40:68; Yâsîn 36:82.

oturup kalktı. Ben cevaba sonundan başlamak istiyorum.

Biz tabiri caizse mûsikîde çocukluğumuzu yaşayamadık, bizim müzikle tanışmamız âyinle oldu. Yani klâsik mûsikînin zirvesiyle... Bizim ilk geçtiğimiz eser Zekâi Dede'nin Sûzidil Âyini'dir. Sadreddin abi öyle bir çıtadan başlattı ki altına düşmenin imkanı yok. O çıtanın üstüne koymalısınız altına düşemezsiniz. Temelimiz bu âyinle atıldı. Neden âyin? Tabi âyinden başka ilahi gibi² diğer formlarda da bestelerim var belki ama âyin biraz daha öne çıktı. Âyin sürekli okuna okuna hazmede hazmede geldi. Doğrudan bu form içerisinde yetişmişlik neticesi belki de. Ben nota ile başlamadım mûsikîye. Doğrudan âyin okuyarak başladım, meşk sistemi ile eğitim gördük. Notayı da zaman içerisinde kendi kendimize öğrendik. Usûl vura vura Devri Kebir'i, Devri Revân'ı, Evfer'i vura vura âyin meşk ettik. Yolda giderken kafamdan usul vurarak ellerimle ritim tutarak âyin okurdum. Muzaaf devri kebir'i sürekli vururdum ki peşrevlerde kudümzenlere eşlik edebileyim. Hal böyle iken birazda mûsikînin içerisine girdikten sonra tabii insan belli bir noktaya geliyor. Dolmaktan mı bilmiyorum ama bir birikim oluyor kendi çapında. 1998 yılıydı sanırım buradaki genel sanat yönetmenliği vazifesinden devletin tasarrufu oldu. Görevden alınıp, İstanbul'a naklim mevzuu oldu. Yoğun bir dönemden sonra aniden boşluğa düşünce, boş duramıyor insan bir şeyler yapmak istiyor. Bir âyin olabilir mi? diye düşündük. Bu âyini yaparken de ben âyin bestekarı olayım diye yola çıkmadım doğrusu. Bir çalışma olsun zamanı değerlendireyim diye düşündüm. Peki olsun güfteleri nasıl denk getireceğiz "*Insemâ-ı Mevlevî...*" Hz. Pir'in bir niyâzı bu. Mevlevî semâi ebede kadar sürsün gitsin diye Hz. Pir'in bir niyâzı ile başlayalım dedik. Daha sonra efendimize atfen yazılan beyitlerle sürsün gitsin ve bir şefaate vesile olsun istedim. "*Ey Rasûli Hz. Hakk ey Habibi Kibriya...*" Hep böyle güfteleri Efendimizi ön plana çıkaran güftelerden seçtim. 2. ve 4. selamlar direkt bu amaç üzere çıktı. Öncelikle güfteleri tespit ettik sıra makama geldi. Bakıyorsunuz ecdâd bütün makamları kullanmış... Saba, Hicaz, Uşşak... cıvı cıvı bir âyin olsun istiyorsunuz fıtratta müsait olunca. Sevgili kadim dostum Sami Küçük de hicazkar makamını çok sever. Bana her zaman, *haydi bana hicazkar makamında bir şey oku, bir taksim et(yap), bir gazel kaside oku* derdi. Sami'ye bir mülhem olsun senin için bir âyin besteliyorum diye bir cemile olsun istedim. Bu makamda icra edilen bir âyin olmadığından, bir tane var ama icra edilmiyor. Böylelikle hicazkar makamına karar vermiş olduk.

Âyinlere baktığınız zaman peşrevlerin ekserisi başka bir bestekâra aittir. Yani peşrev ve âyin bestekarları farklı olan pek çok âyin var. Âyin bestesinde önemli bir husus da kanaatime göre baştan sona aynı bestekâra ait olmasıdır. Böyle olunca daha bir lezzetli olur diye düşündüm. Hicazkar makamını tespit ettikten sonra bu düşünceyle ben besteye peşrevden başladım. Âyini değil de evvela peşrevi besteleyeyim dedim. Hiç olmazsa hicazkar makamına kendim vird olayım. Al eline âyini hicazkarda oku git... öyle yapmadım peşrevden başladım.

Peşrev bitti. Bakıyorsunuz güzel oldu gibi ama acaba üstada da bağlılığımızdan acaba Sadreddin abi ne derki. Bir de çekiniyorsunuz sen nesin ki? ne oldun ki âyin besteliyorsun? Daha dünkü çocuksun gibi tavırlardan da çekiniyorum. Bir

² Şivenümâ Tevşih. Ekte notası mevcuttur.

de bu yolda bir tembel tesellisi var, efendim işte ecdad bu kadar bestelemiş, yenisine ne gerek var? Eğer bu mantık tutarlı ve doğru olsaydı Dede Efendi çıkmazdı, Zekâi Dede efendiler olmazdı. Onların da hocası, ecdadı var ve önlerinde daha önce yapılanlar ortaya konanlar var. Onlarda eskileri bir geçelim ne hadimize mi deselerdi böyle bir tavır doğru değil.

M.Gönül - Ne kadarlık bir süreç bu?

Herhalde başlangıcından bitişine bir ay gibi bir zaman aldı. Ama olgunlaşması biraz daha fazla sürdü. İcra edile edile eksikleri tamamlana tamamlana bu günkü seviyesine geldi. Bu matematik gibi değil hocam, bazen günlerce oturursunuz bir şey çıkmaz bazen bir oturmada bitirirsiniz. Benim Hisar Bûselik makamında bir âyinin daha var. Yürük semâinin üçüncü selâmın ikinci yarısına geldim kaldı. Arkadaşlar sürekli tamamla şunu diyorlar ama elime alırım bile gelmiyor. Demek ki vakti dolmamış diyorum.

Ve bir ay içerisinde bitti ancak endişem devam ediyordu. Sadreddin ağabeye; ben sana bir şey dinlettireceğim, âyin gibi bir şey karladım acaba dinler misin? dedim. Tamam getir bakalım dedi. Gittim okudum, Bismillah başladık peşrevden tabi solfej yaparak okuyorum, peşrev bitti hoca duygulandı. Güzel olmuş dedi peşrev, tabii ben hala beni teşvik edici bir anlamda kullandığını düşünüyorum, bir taraftan ne gerek var oğlum der diye. Çünkü onun bir açık sözlü tavrı vardır. Hatıra göre konuşmaz.

Âyini okumaya başladım... Sadreddin abi dinlerken, şöyle gel bakayım dedi ve beraber okumaya başladık... sonra başladı ağlamaya... aferin Ahmet, aferin Ahmet diye diye âyini tamamladık. Ben hâlâ gerçek tepkisini ölçmeye çalışıyordum, Allah razı olsun çok sitayişkar da konuştu. Ve neticede âyinin beğenileceğini düşündük. Tabii notaya aldıktan sonra hafızanızdakini okuyorsunuz, yanlışları fark edemiyorsunuz. Farklı kişilerle geçmek gerekiyor. Çeşitli ortamlarda geçildi, geçildikçe yanlışlar telafi edildi. İki, üç defa nota değişti korolarla icra edildi. Netice itibarıyla bu çocuklarımıza bir miras kalsın... Bu sahada şerefli bir isim, itibar ve şerefli bir gelecek yapmış olduğunuz eserlerdir diye düşündüğümünden, bir babanın evladına bırakabileceği miras. Daha sonra, bir de bunun kaydını yapıp CD'sini oluştursak dedi arkadaşlar. Sadreddin ağabey de; neden olmasın çok güzel olur deyince bu yönde bir kanaat oluştu ve kaydettik, çıktı.

Çinuçen Tanrıkorur hocaya dinletmişler çok beğenmiş. Allah ömürler versin Niyazi hocaya dinletmişler Sadreddin ağabeyin arabasında. Niyazi hoca mest-ü hayran olmuş Ahmet'i tebrik ederim demiş. Bana da telefon ederek; çok güzel olmuş yavrum, senden ikinci âyini bekliyoruz, süzinak istiyorum diye stajışlerde bulundular sağolsunlar... Hoca hala bekler ...

Efkâr-ı umûmiye tarafından çok beğenildi... Beğenilmesinin sebebi bence samimiyetle yapılmasındandı. Ben hiçbir zaman âyin bestelerim arkadaş anlayışı

ve tavrıyla âyin besteledim. Ve özellikle içerisindeki Peygamber Efendimiz'e atfedilen güfteleri sürekli ön planda tutmaya çalıştım. Bu benim samimiyetimle alakalı bir hadise olarak ortaya çıktı.

M.Gönül - Bestelediğiniz Âyin çok beğenildi ve pek çok resmi ve özel topluluklarca icra edildi, âyinle ilgili hiç eleştirel bir yaklaşım oldu mu?

Şu ana kadar gelen eleştirilerin hepsi olumlu elhamdülillah... Âyin yapmak sana mı kalmış diyen insanlar da olmuş olabilir, onların da en tabii hakkıdır tabii. Bunu da saygıyla karşılıyorum. Âyin yapmak bize kadar düştüyse eğer efendim gerisini siz hesap edin. İnsanı yetiştirecek olan cemiyet benim içinde yaşamış olduğum cemiyet her halde bu kadarına müsaade etti.

Âyinin bir defosu var... Nedir o? Âyin kısa, üçüncü selamı tam zirveye çıkarıyorsun birdenbire bırakıyorsun bunu mutlaka uzat diye bir istek var. Bakarsınız Cenab-ı Hakk nasip eder uzatma imkanı olur, kısmet...

M.B.Varol - Mevlevî âyini beste formunun genel mûsikîmiz içerisinde yeri nedir? Klasik Türk mûsikîsinde bu kadar önemli olmasının sebebi nedir?

Bir kere form olarak çok büyük bir form. Bir bakıyorsunuz bir eser 12-13 sayfa, belki 15 sayfalık bir eser yaparken insicamın bozulmamasına dikkat ediyorsunuz ve bu ciddi bir gayret istiyor. Dört selam var malum hepsi ayrı uzunlukta... aralarındaki bağlantının ve münasebetin kesilmemesi için ciddi bir inşa kabiliyetinin olması gerekiyor...

M.B.Varol - Bir Mevlevî Âyini hangi bölümlerden oluşuyor? Peşrevden başlamak suretiyle bu bölümler neyi ifade ediyor? Bize kısaca bahseder misiniz?

Mevlevî âyini aslında ritüel anlamda 4 bölümden oluşuyor. Bu konuda Mehmet Gönül Bey'in ciddi vukûfiyeti var ve bildiğim kadarıyla bu dergide yayınlanacak makalede bu hususlara geniş yer veriliyor. Ben vakit kaybetmemek adına selamların anlamını anlatmaktan sarfı nazar ediyorum. Ancak müzikal anlamda kısaca bilgi vermek gerekirse...

Peşrev, mevlevî mukabelesinde "muzaaf devri kebir" usulüyle "Devri Vele-di"nin³ yapılmasını sağlayan müzikal bölümdür.

Birinci selam, "Mevlevî devri revanı" dediğimiz 14 zamanlı usulde yapılan ana makamın gösterildiği bölümdür. Genelde "Mevlevî devri revanı" ile bestelenir ama başka usuller de kullanılabilir. "Düyek" gibi...

İkinci selam ise kısa bir bölümdür ve doğrudan Peygamber Efendimize bir atıf vardır. İkinci selam ile Dördüncü selam yapı itibarıyla genelde aynıdır. *evfer* usulü kullanılır mutlaka.

Dördüncü selam mutlaka "sultanı meni" diye başlar. İkinci selam da böyle başlayabilir ama bazen güfte farklılığı da olabilir.

Bizim örnek aldığımız üç "beste-i kadim" var. Pençgâh, Hüseyinî ve Dügâh makamında bestelenmiş âyinler ilk örneklerdir. Bu nedenle bu âyinler üzerine gelenek oluşmuştur. Bunlardan sonra bestekarı bilinen ilk âyin "Bayâtî Mevlevî

³ Sultan Veled devri diye de bilinen, Mutrib Heyetinin ayin öncesinde icra ettikleri Peşrev esnasında, Şeyh Efendi, Semazen Baş ve Semazenlerin hırkalarını çıkarmaksızın, kırmızı posttan sağa doğru ilerleyerek, bir arkasındaki dervişle niyazlaşarak (baş keserek, selamlaşarak) ve dairevi bir şekilde yürür bir vaziyette meydanı şerifi 3 tur devretmeleridir.

Âyini” dir. Daha sonraki âyinler de bu yol üzere bestelenmiştir.

Bu konuda yazılı kaynak sıkıntım var. Meşk sisteminin ehemmiyetinden dolayı yapılan şeyler, bazen o zamanın şartlarından bazen de kıskançlık gibi beşeri zafiyetlerden dolayı kayda alınmamış bu nedenle bazı icraların gerekçeleri anlaşılammaktadır. Ecdadın da açıklama getirmediği hususlar var bu konuda tabii. Bu sıkıntı günümüzde de soru işaretleri meydana getirmekte. Mevcut şablon üzerine yeni besteler yapılmış.

Usûl açısından birinci selam hızlı, ikinci selamda ciddi bir yavaşlama, üçüncüde doruğa çıkma ve dördüncü selam yine bir ağırlık vardır.

M.B.Varol - Mevlevî Âyinlerinin Mûsikî formaları içerisindeki önem ve değeri nereden kaynaklanıyor?

Bir kere en büyük form olması ciddi bir önem ve değer kazandırıyor. İkincisi bir “Kâr”⁴ veya “Beste”, “yürük semâî” ya da “murabbâ” olabiliyor. Güfte “muhammes” veya “müseddes” olabiliyor. En fazla aldığımız yerlerde boşlukları iki tennümle dolduruyorsunuz. Daha fazla detaya gerek yok sanırım. Ancak bir âyin güftesini elinize aldığınızda belki 20 belki 30 belki 40 beyit, daha uzun da olabilir... Bu kadar güfteyi melodik açıdan çok zengin bir yapıda birbirine benzemek şartıyla birleştirebilme ve yerleştirebilme kabiliyeti yani daha öncede zikrettiğimiz gibi ciddi bir inşa kabiliyeti olması gerekiyor.

Diğer büyük mûsikî formlarının güfte büyüklükleri bir dörtlük, beşlik veya altılık olabiliyor. Ama âyin çok daha büyük ...

Melodik açıdan büyük bir zenginlik var. Bir kompozisyon düşünün giriş, gelişme ve sonuç bölümü... Âyinde ise giriş, gelişme ve sonuç bölümünden hariç bir de genişleme bölümü ile sonuç bölümünü yaparken hem insicâmın bozulmaması, hem de müzikal anlamda genişliğin ve zenginliğin sağlanması, tekrara düşülmemesi gerekiyor. Âyini özel hale getiren unsurlardan bir tanesi de işte bu güfte genişliği ve tekrara düşmemedir.

Diğer taraftan prozodik (nağme-güfte uyumu) açıdan hataya mahal kalmayacak şekilde güftenin esere yerleştirilmesi gerekiyor. Zaten kişi usûle vakıfsa, hangi usûlü kullanmışsa güfteyi seçerken de veznine dikkat etmesi gerekiyor. Güfte iyi seçilmiş olsa bile usûl farklı kullanılacaksa, *mefûlü mefâilü mefâilü feûlün* alınmışsa ve bu devri revâna uydurulacaksa, o nağme yerleştirilirken fazla zorlama yapılmaması gerekiyor. Âyin çok girift bir eser olmakla beraber bestesi de çok sade kolay anlaşılır ve dinlenilir olması gerekiyor. O karmaşa içerisinde icra edilen eser insanlara basit ve hoş gelmeli, huzur vermeli... Öyle âyinler geçiyoruz ki zaman zaman güfteyi yerleştirirken çok zorlanıyoruz. Sanat endişesi ile yapılmamalı âyinler, ama vurucu olmalı. Sanat tabii ki olacak ama sanat endişesi ile zorlamalar olmamalı... Okuyamamaları diye eser yapılmamalı... İşte efendim bir âyin besteledim çok karışık sanat vardı içerisinde geveşt üzerinde hicaz yaptım okusunlar da bir görevim mantığı ile âyin bestelenmemeli. Âyini zor hale getiren etkenlerden bir tanesi de bu olsa gerek. Bu arada Mirâciye⁵ formunun da

⁴ Büyük ve sanatlı Klasik Türk Mûsikîsi formlarındandır.

⁵ Türk Din Mûsikîsinin Câmî Mûsikîsi başlığı altında yer alan, Miraç Hadisesini anlatan, 6 hane ve tevşihlerden meydana gelmiş en büyük beste formudur.

ciddi bir büyüklüğe sahip olduğunu belirtelim.

M.Gönül – Mirâciye literatürde beste formu açısından birinci sırada görünüyor ve gerçektede çok müstesna bir form. Ancak Mirâciye, âyinler gibi halkın geneline açık bir form değil camilerde büyük dergâhlarda veya âsitânelerde icra edilmiş bir form evlerde icra edilen bir form değil.

Moda olsun diye âyin bestelenmez... Ben de âyin bestelerim, bende yaparım mantığı ile de âyin bestelenmez... Örnek olarak H.Sadettin Arel önemli bir müzikolog ama bestelemiş olduğu 50 civarında ayinin pek öyle geçilecek lezzeti yok. Bir nağme koyuyorsunuz orada gırtlak gerekiyor ama gırtlak da yetmiyor... İcrada sıkıntı veriyor. Âyin bestekarlığı farklı bir birikim ve vukûfiyet gerektiriyor.

Böyle olduğu zaman halk da bunu anlıyor ve bestenin anlam ve usûlüne uygun yapıldığını algılıyor. Bestelenen âyinlerin icra edilebilirliği açısından insanî olması gerekiyor.

M.B.Varol - Bestekârın hayatının ve hayat anlayışının da o nağmelere yansımış olması gerekiyor herhalde... Bu noktada kimi âyinler arasındaki ruh boşluğunu nasıl izah edebiliriz?

Bu soru ile ilgili sanırım çok şeyler söylemek gerekebilir. Doğrusu bu soruya cevap vermeye teeddüp ederim. Yani burada vereceğim her türlü cevapla kimi üstadları incitmekten korkarım.

M.Gönül - Herkes bu konuyu kendisine sormalı.

Evet... Herkes kendi muhasebesini yapmalı... 'Ben nerede hata yapıyorum?'u herkes kendisine sormalı. İnsan olabilmenin veya insan kalabilmenin mûsikînin daha önünde olması gerektiğini biraz önce ifade ettik. Bu yolda insan sürekli kendine telkinlerde bulunmalı. Bu noktada eksiklikleri tespitte kalkışmak diğer bestekârları rencide eder. Onlar da kendi adlarına iyi işler yapmışlardır. Onları küçümsemek uygun olmaz.

Mûsikî müessesesi adamın ayağını çok kolay kaydırabilir. Bir kere benlik olmayacak, gurur, kibir olmayacak, ben olmayacak ben yok... Çünkü Cenâb-ı Hakk'ın vermiş olduğu bir ilhamı, bir nimeti kullanıyorsunuz. Bunun idrakinde olmadığınız zaman bir şeyler yapıyorsunuz ama ben kaygısıyla çıkıyorsunuz... Tabii bu da sırtıyordur.

M Gönül - Mevlevî âyini beste formu açısından klasik Türk mûsikisinde zirve olduğu için diğer tarikat mensupları veya hariçteki müzik adamları da âyin besteleme yoluna gitmişler. Ancak bu formda beste yapmak için ciddi bir birikim gerekiyor. Kendinden önceki eserlere hakim olmak, güfteye, makama ve usûle hakim olmak gerekiyor. Diğer tarikatlarda Mevlevîlik tarikatı gibi büyük usûllü formların kullanılmamasından da kaynaklanan bir kendini gösterme kaygısı ortaya çıkıyor. Ciddi bir varlık isbatı için içerisine giriyor ve sıkıntılar hemen farkediliyor. Kimileri Hz. Mevlânâ'dan ve mesneviden bîhaber beste yapabiliyor. Ama kadük kalıyor. Müziğe ruhsat verilmiş diğer belli başlı tarikatlerde de bu yarışa gidilmiş.

İnsan olmak ve insan kalmak müzisyenlikten çok daha önemli. Meseleyi çok fazla irdeleyip kişileri suçlamamak lazım. Kişinin mutlaka manevi tedrisat alması lazım, bundan yoksun olan birisinin halet-i rûhiyesini mûsikîye aktarabilmesi çok mümkün gibi görünmüyor. Hepimizin kişisel arazları var bunları mümkün olduğunca en aza indirmek mecburiyetindeyiz.

M. Gönül - Müsîkî ile uğraşanlar içerisinde cami terbiyesine tekke terbiyesine hakim olanların daha bir mahfiyet içerisinde oldukları görülüyor.

Kesinlikle öyle... Müsîkînin aslı cami. Camiyi müsîkînin içerisinde değil de müsîkiyi caminin içerisinde aramak lazım. Dînî veya dindışı diye bir şey yok, bir şey ya dînidir ya da değildir. Güfte itibari ile dine açık bir mugayir hal yok ise dînidir. Arabesk güftelerden bile dini temalar çıkarılabilir. Bir kere manevi tedrisat çok önemli insan olmak için çabalamak bir manevi tedrisattır. Sadece camiyeye girmek yetmez. Gerekerini de yerine getirmek lazım...

İnsan olmanın gerektirdiği şeyleri tedris etmek çok farklı bu anlatmakla okumakla olmaz, özetle hal eğitiminden bahsediyorum. Hocasından gördüklerini kendi hayatına tatbik etmekle oluyor bu, edepsiz insanlara bakarak edep öğrenmekle oluyor.

Vusulsüzlük usulsüzlükten gelir diye bir söz var ya hani. Her şeyin usûlüne riayet ederek bazı açılardan eğitim mümkün oluyor. Usûlüne riayet etmezseniz vuslat gelmiyor. Mütevazı olmak, vakarla birlikte denge kurmak çok önemli vakar sahibi olmak, ama mahfiyet sahibi de olmak gerekiyor.

M. Gönül - Türkiye’de yapmakta olduğunuz icralardaki seyirci refleksleri ile yurt dışında yapmış olduğunuz icralarda aldığımız tepkileri bir mukayese edecek olsanız hüsnü kabul ve kucaklama nazarından neler söyleyebilirsiniz? Genel olarak mukâbele ve âyin icrâsının Türk insanı üzerinde bıraktığı etki ile hariçtekiler üzerine bıraktığı etkiyi bir mukâyese eder misiniz?

Mevlevî âyini olarak değil de Türk İslam Kültürü olarak bakmak lazım meseleye. Çok fark var. Ciddi ve üzücü şekilde fark var. Açmak gerekirse Avrupa’da Batı’da bilgiye dayanan bir ilgi, alaka var. Sorulan sorulardan anlaşılıyor bu... Peki bunun kabahati Anadolu insanında mı? Hayır. Bu millet çok ciddi tahrifat yaşamış. Bu milletin hayattaki önceliği kültür değildi. Halkımızda daha yeni yeni bu yönde açılımlar var. Batılılaşma adına bu millet öz kültür ve düşüncesinden uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Bunu söylemekte hiçbir sakınca görmüyorum. Çünkü bu millet Türk müsîkîsinin, Türk İslam Kültürünün hiçbir kurumda icra edilmemesi ve öğretilmemesi konusunda yasaklarla geldi... Bu güne kadar bu insanlar bir lokma ekmeğe muhtaçtılar. Dolayısıyla bu insanların önceliği kültür sanat değildi önce hayatını idame ettirmeliydi.

Daha yeni yeni bir toparlanma var. Ağır ekonomik yüklerden yeni kurtuldular. Şu anki genç jenerasyon çok sıkıntı çekmedi belki ama bizim babalarımız ve dedelerimiz çocuklarına bir şey alamamanın sıkıntısını iliklerinde hissettiler. Kur’ân-ı Kerim eğitimin yasak olduğu dönemlerden geliyoruz. Anadolu’daki ilgisizliği sadece kültür yoksulluğuna bağlamamak gerekir. Bu necip ve aziz millet bu yaraları daha yeni yeni sarıyor. Okuma alışkanlığı yok, kültürel faaliyete katılma alışkanlığı yok, içerisinde yer alma alışkanlığı yok... Çünkü bu halk sanatkâra çalgıcı, türkücü nazarından bakıyor. Bu düşünceyi örf haline getirmiş belki de maksatlı bir şekilde yaşamış, yaşatılmış, empoze edilmiş uygulamalarla iyice denene etmişiz. Her iki taraftan da sıkıntı çektirilmiş. Haram denilmiş mesela... Nasıl haram? Verilmiş fetvalar var... Her yol kullanılarak maksatlı bir şekilde insanlar koparılmış kültürel bağlarından. Batı’da öyle değil, halk serbest yaşıyor aralarına da münafıkları sokmamışlar beklide bu yolları çok iyi bildiği için... Anadolu insanının kültürümüze gösterdiği ilgi alaka yavaş yavaş düzelmekte. Avru-

pa'daki insanlar için kültür ve sanat vazgeçilmez. İnsanlar çocuğunu konsere konser dinleme adabını göstermek için getiriyor. Bizim insanımız ise çocuğunu konsere orada oynasın oyalansın diye getiriyor. Çok noksan belki veya bizi inciten tavırlarla da karşılaşabiliyoruz zaman zaman, ama ben artık bir düzelme eğiliminde olduğum kanaatindeyim. Mazur görülebilir mi bu halk için? Devam ederse mazur görülemez. Çünkü eski sıkıntılar şimdiler de kalktı. Bundan sonra halkta da bir toparlanma bekliyoruz. İnsanımızın nazenin olmak ve kendini yetiştirebilmek için müstesna sanat birikimimizden istifade etmesi ve kendini yetiştirebilmesi lazım.

Evet artık insanlar çalgıcı nazarıyla bakmıyorlar sanatkârlara... Eskiden kız vermezlerdi sanatkara şimdi enstrüman dersi aldırıyorlar bu önemli bir değişim tabii.

M. Gönül - Aslında bu yozlaşma göz önünde bulundurulduğu zaman bestekar yetiştirilmesi ve yeni eserler bestelenmesi oranında da ciddi bir düşüş olması normaldir diye bakmak lazım. Ahmet abi Türkiye de Klâsik Türk Müsîkîsi eğitimi açısından da ciddi sıkıntılar var. Bu gün pek çok konservatuarda yaşanan sıkıntılar malum, oralarda da bir yozlaşmaya mı maruz kalınıyor? Maksath bir geriletme çabası mı var?

Eğitenlerin bir kere çok iyi bir şekilde eğitilmesi gerekiyor. İTÜ'de ders verecek -yukarıdaki düşünceler çerçevesinde söylüyorum- bir hoca kalmamış. Necdet Yaşar'a Alaaddin Yavaşca'ya, artık gelme demişler. Ahde vefa duygusu kalmamış. Belki Alaaddin Bey'in sürekli orada derslere girebilecek durumda (yaşlılığı itibarıyla) olması mümkün olmayabilir, ancak bu insanların sembol olarak oralarda kalmaları lazım, oraya gelen talebenin onların kokusundan sohbetinden istifade edebilmesi gerekir. Çok yeterli bir hoca olup ders verebilirsiniz ama bir Ni-yazi Sayın'ın anlatacağı küçük bir hatıra çok daha etkili olabilir. Bu Ahmet Çalışır içinde geçerli onların yanında Ahmet Çalışır ne olur ki?

M.Gönül - Yeşil pop hakkındaki görüşleriniz? Bize yabancı bir müzik malum ama vatandaşların bir kısmından da ciddi bir taltif alıyor...

Ticari endişe... Başka bir izahı yok. Ancak sanatkar olarak bizlerin de ciddi hataları var. Müzisyen olarak ciddi vebalimiz var. Bizim sanatkâr olarak toplumu bulunduğu yerden yukarı çıkarmak için gayret göstermemiz lazım. Bir konser detayı yaparken seyirciden daha fazla kendi sanat zevkimizi ve seviyemizi ortaya koymak için eserler sunduğumuz zaman vatandaşlara ulaşamayız. Vatandaş buna hazır değil ki... Daha basit şeyler de okunmalı. Sadettin Kaynak, Selahattin Pınar'dan eserler okurken araya birkaç tane de Dede Efendi'den koyulmalı ki her seviyeye hitap edilebilecek bir ortam oluşturulmalı. Yeni doğmuş çocuğa bulgur pilavı verilmez ki... Önce annesinin sütünü emecek, doymazsa inek sütü sulandırılacak, onun da yetersiz geldiği durumlarda süttten onun yiyebileceği gıdalar yapılacaktır, daha sonra nişasta eklenecek yada un çorbası yapılacaktır, fiziki gelişmesi belli bir noktaya geldiğinde sıra bulgur pilavına gelecektir. Selahattin Pınara tahammülü yokken tutup ta insanlara Ebubekir ağa verirseniz tabii onlara ulaşmada ve anlaşmada ciddi sıkıntılar yaşarsınız. Neticede insanlar o ağır repertuarları dinledikleri zaman duyuyoruz anlamıyoruz uykumuz geliyor diyorlar. Bir de insanların fitrî müzik ihtiyacı var. Bu ihtiyacı bir şekilde karşılayabilmek için gidip onları alıyor, bakıyor ki satıyor bu sefer olaya ticari olarak bakanların yoğun üretimi devreye giriyor ve bir çok çeşidi piyasayı dolduruyor. Sonuçta ortaya bir de-

jenerasyon çıkıyor.

Artık üç-beş şarkı ile ne kadar para kazanabilirimin hesabı yapılıyor. Bu nüansı iyi tetkik etmediğimiz müddetçe meselenin özünü kaçırmış oluruz. Bir işi para için yapmamak lazım, iyi iş yaptığınız için size para verilmeli. Para kazanmak birinci planda olmamalı, bu piyasada sadece şarkıcı, türkücü hesabından kimseler türüyor. Birazda fiziğiniz düzgünse sahneleri süsleyen materyaller gibi oluyorsunuz, hoş değil tabi.

M. Gönül - Ne dinî ne de sanatsal mesnedi yok bunların bence. Ha gitmiş Topkapı Müzesinden Kaşıkçı Elmasını veya ecdadın bize torunlarımıza aktaralım diye bıraktığı bir değeri çalmışsınız onu satmış ve yemişsiniz, Ha almışsınız bin yıllık bir birikimi aynı maddi çıkarlar doğrultusunda geleneklerinden ve bağlarından koparmak bahasına nakte çevirme çabasına girmişsiniz. Üstelik manevi duyguları sömürmekten hiç haya etmeyerek.

Ben bunun dinî açıdan vebal olduğunu düşünüyorum. Doğrusu bir kültürün yok edilmesi adına ciddi bir vebaldir.

M.B. Varol - Para kazanacağız derken sebep oldukları yıkımın farkında değiller diyebiliriz sanırım?

Tabii ki öyle... Ciddi tahribat var, çünkü bu kültür kelimesi ile açıklanamayacak kadar büyük bir hadise, bu bir medeniyet meselesi... Senin, benim giydiğimiz elbise, yediğimiz yemekler bir kültürün parçaları olabilir ama koskoca bir İslam Medeniyeti var ortada. Müsiki kültürü bu medeniyetin çok büyük bir parçası taşıyıcı ana kolonlarından ve siz bunu tahrip ediyorsunuz.

M. Gönül - Peki akademisyenler ve sanatkârlar olarak neler yapılabilir bu noktada?

Bir kere bu devlet politikası olmalı, akademik açıdan bunun çözülebileceğini sanmıyorum. Ben bu gün bir çok sıkıntının kaynağının da bazı akademisyenlerin bürokratik noktalara gelmesinden kaynaklandığını düşünüyorum şahsen. Akademisyenler istişare ve danışma heyetlerinde olmalılar. Sonuçta bunun bir devlet politikası haline gelmesi ve bir plan, program dahilinde ele alınması gerekiyor.

M. Gönül - Müzikle iştiğal edenlere bir icâzet müessesesi kurulması bahsi açılırsa...

Bu çok önemli. Bu müessese bir gerçekleşebilse problemler kendiliğinden ortadan kalkacaktır ama şimdilik pek mümkün görmüyorum bu olasılığı doğrusu.

M. Gönül - Konya'da icrada bulunan bir çok müzik ekibi var, işin içerisinde olan birisi olarak, yeterlilikleri ve yetersizlikleri konusunda ne diyebilirsiniz?

Fünyesi çekilmiş bomba diyorum ben onlara. Ehliyeti, bilgisi, liyakati, eğitimi olmayan bir çok insan ortada dolaşiyor. Bir baltaya sap olamamış insanlar kalkıp hiç olmazsa semazen olayım da oradan buradan 5 kuruş para kazanayım diye ortaya çıkmış, bir sürü dalkavuk var... Hakaret seviyesinde konuşuyorum çünkü bu alçakça bir şey... Evet diyebilirler ki kardeşim siz yapmıyor musunuz? Evet yapıyoruz ama devlet bu topluluğu kurmuş ve insanlar seçilerek oraya alınmışlar. Ve bu kültürden bîhaber insanlar değiller, yaptığı işi iyi yapmaya çalışan insanlar. Bu konuda mütevacı olamam kimse kusura bakmasın.

Üç kuruş kazanacağım diye olmayacak yerlerde semâ edilir mi kardeşim? Fünyesi çekilmiş bomba dediğim şey bu işte. Giderek bu artıyor ve işte size infi-

lak... Koskoca bir medeniyet... Kültür, ruh, anlayış, karakter ve edeb hepsi yok oluyor.

M. Gönül – İşin daha vahim tarafı, artık bu bahsettiğiniz liyakatsiz insanlar semâzen yetiştirmeye başladılar...

Müeyyidesi yok tabi bu işin... Her tarafta düğünlerde eğlencelerde semâ yapan insanlara ne diyebiliriz ki, yapmayın demekten başka... Biz -bu durumun acısını içinde hissedenler olarak- kendi aramızda onlara karşı muhabbet nazarından bir tavır koyarak bir düzeltme yoluna gidilebiliriz belki. Valilik genelge çıkaracakmış... Ancak müeyyidesi yok ki, yapana ne diyeceksin. Otel sahibiyim animasyon yaptırıyorum kardeşim derse kimse bir şey yapamaz. Revü kızlarına gösteri yaptırıyorsun aynı yerde tutuyorsun onlardan sonra aynı uygunsuz mekanda sema yapıyor, yaptırıyorsun ne diyebiliriz ki, insaf...

M. Gönül - Malumunuz iki sene kadar önce erovizyonda semâ yaptırması konusunda her kesimden özellikle Çelebi Ailesinden bir tavır gelmişti. Bu şekilde kadınlı erkekli ve o ortamda semâ yapılmaması noktasında. Buna mukabil olarak: "Çelebi ailesi her şeyi bilmez" diyecek kadar seviyesiz bir yaklaşımda bulunuldu kendilerine. Ve kültür bakanlığı bu konuda hiç görüş belirtmedi. İstediklerini hem de kadın semazenlerle icra ettiler. TRT sadece onları çekmemek ve yayında göstermemek şekliyle meseleyi kurtardığını düşündü.

Yani herkesin her istediğini serbestce yaptığı bir ortamda devletin pek çok olmayacak yerde yapılan semâ'a bir şey demezken, burada da bir tepki göstermemesi normal gibi geliyor. Ben sadece bakanlığın bir sanatçısıym bu konuda fikrimize ihtiyaç duyulur itibar edilirse bu konuda elimizden geleni yapmaya düşüncelerimizi sunmaya hazırız. Allah karar mekanizmasındaki büyüklerimizin gözünü açsın da ortaya bir çalışma çıksın ve meseleyi kurtarma noktasında hizmetimiz olsun.

M. Gönül - Özellikle bazı Alevî kişi ve toplulukların bu yolu kendi bünyelerindenmiş gibi göstererek istifade etmeye çalıştıkları görülüyor. Hatta isim benzerliğinden de istifade ederek Semâ'a Semah diyerek bazı bölgelerde, hatta yurt dışında kendilerinin bir koluymuş gibi lanse etmeye çalışıyorlar... Bu konuda ne söyleyebilirsiniz?

Mevlevîliğin son dönemlerinde Alevî insanların Mevlevî Dergahlarına sızmış olmaları ve post sahibi olmaları gibi durumlar söz konusu. Buradan kaynaklanan sıkıntılar var. Bakın burada ölçü şu; Hz.Pîr ne diyor:

*"Men bende-i Kur'ânem eger can dârem,
Men Hâk-i Reh-i Muhammed Muhtârem,
Eger nakl küned cüz in kes ezgüftârem
Bizarem ez u vez an suhen bizarem"*

İmamı Rabbânî ise: "Bir kişiyi havada uçarken görerseniz, ama o kişiyi İslam'dan kıl payı kadar bile olsa ayrılmış görerseniz kanadını kırverin yalancıdır" diyor. Ölçü bu... koyduğunuz zaman bunun karşısına hangisi İslam'a yakın hangisi değil, hangisi doğru, hangisi değil bunun tefriki çok kolay. Buradaki belirleyici mihenk İslam...

Diğer tarikatlerin semâ'ı kullanmaları bahsine gelince, bence hiçbir sakınca yok gaye Zikrullah, Lafzatullah ise ilim mü'minin yitik malıdır nerede bulsa alır.

Diğer tarikatlerin nakşilik, kâdirlik, cerrâhîlik, risale-i nur talebeleri -onları da dahil etmek lazım bu dönemde onların bu yola sahip çıktıklarını görüyoruz- bu noktada bir grup taassubunun olmadığını görüyoruz. Zamanında mûsikîyi reddeden tarikatler bile şu anda mûsikîyi sahiplenmekte... Ben bunu olumlu bir hadise olarak görüyorum. Herkes bahsettiğimiz amaç doğrultusunda kullanabilir. “İ’lâ-yı Kelimetullah”⁶ amaç olmalı, sanat bu yolda araçtır. Araç olarak kullanılmasında çok fazla bir sıkıntı görmüyorum. Bence herkes bir şekilde bu vesile ile maksada vasil oluyor.

M. Gönül – Mevlevîlik’te semâ ve mûsikînin fazlasıyla ön plana çıkması konusunda ne diyebilirsiniz?

Mevlevîlik veya Hz.Pîr, semâ ve müzikten ibaret değil ki... Mevlevîliğin sadece bu iki kelimeye sığdırılması, sadece bunların akla gelmesi Hz.Pîr ve Mevlevîliğe karşı büyük bir haksızlık. Halbuki Mevlevî tekkeleri güzel sanatlar mektepleridir, fakülteleridir. Tezhîbden tutun minyatüre, hüsn-ü hattan ahlak eğitimine her şeyin tedrisatı yapılmış, adam yetişmiş. İnsanlar ham olarak girmiş pişirmişler çıkmışlar. İnsanlar sadece mûsikî ve semâ ile mi eğitilmişler? Yok öyle bir şey, bu için çok küçük bir boyutu. Buraya takılıp kalmamak lazım.

M.B. Varol - Mevlevîlik içerisinde mûsikî ve semâ’ın ifade ettiği anlam ile bu mûsikî ile yaşanan duygu ortamının iyi anlaşılması gerekiyor. Başka bir tarikat yada ortamda semâ’ı sadece görsel olarak kullanırsanız biraz önce eleştirdiğimiz o dejenerasyon ortaya çıkabilir sanırım.

Mevlevî evrâd ve ezkârı farklı, Nakşî’nin, Cerrâhî’nin farklı ben bunları belirtmeye çalıştım. bunları birbirine karıştırmamak konusunda hemfikiriz. Diğer tarikatlerin kendi aralarında bile ciddi farklar var. Netice; İ’lâ-yı Kelimetullah için kullanıldıktan sonra bir sakınca yok diye düşünüyorum.

M. Gönül – İ’lâyı Kelimetullah amacıyla tarikatlerin bu meseleyi kullanmasında bir sakınca olmadığı konusunda hem fikirim. Ancak kimi grupların Mevlevîliği dejeneretmesi açısından bakarsanız meseleye?

Türk Tarih Kurumu’nun başkanı bir açıklama yaptı yenice... Malum tarihte tehcir kanundan kurtulmak için Müslüman gibi görünen Kürtlerin Ermenilerin isimleri bizde mahfuz şeklinde... Ve bunların çoğunun Alevîliğe mensub olduğunu söyledi. Bakıldığı zaman doğru söylediği anlaşılıyor. Bu zümrelerin İslam kültürünün tahrip edilmesi noktasında ciddi gayretleri var idi, zamanımızda hala da var. Mevlevîhanelerin son dönemlerinde Alevîlerin dergahlara sızdığını görüyoruz. Bu ciddi bir sıkıntı vermiş yeni bir hadise değil bu.

M.B. Varol - Unesco’nun bu müstesna şahsiyet ve düşüncesinin korunması gereken miraslar arasına dahil etmesi ve 2007 yılını uluslar arası “Mevlânâ Yılı” ilan etmesinden dolayı aslında bu yıl -2007 yılı- çok önemli bir fırsattı... Değerlendirilebildi mi sizce?

Bence kaybedilmiş bir yıl, işin sadece ritüel boyutu ön plana çıktı mûsikî ve semâ ortaya çıktı, bundan ibaret programlar yapıldı, başka bir şey yok. Sadece programlarımızın önünde 15-20 dakika Hz. Mevlânâ’nın hayatından bahsediliyor o kadar. Türkiye içerisinde değerlendirilemediğini düşünüyorum. Devlet poli-

⁶ Allah’ın isminin yüceltilmesi.

tikası olarak yapılacak çalışmalar bu meselenin kurtarılmasında çok önemli. S.Ü. Mevlânâ araştırmaları merkezi var, şu ana kadar Türkiye çapında bir tavsiye kararı çıkartabildi mi? veya bakanlık nezdinde bir girişimde bulunabildi mi? ben doğrusu çok parlak şeyler yapamadığını düşünüyorum. Bir ölü doğum söz konusu gibi geliyor.

M. Gönül - Peki neler yapılabilirdi sizce? Burada bir not düşelim özellikle...

Konya'da bu yılki kutlamaların programlanması için üst kurul oluşturuldu. Ben de o kurulda üye idim. Benim naçizane 3-5 tane önerim oldu, göze batan bazı yanlışların düzeltilmesi adına. Mesela Konya'daki Mevlânâ diye isimlendirilen böreğin isim olarak kullandırılmamasını istedim. Yine Mevlânâ ismini kullanan mağazaların bu isimlerini değiştirilmesinin sağlanmasını talep ettim. Yok efendim Mevlânâ kunduracısı, kasabı, lokantası vs. ne kadar varsa kaldırılmalı dedim. Çok basit gibi görünüyor ama... Doğrusu işi basitleştirme adına ve yıpratma adına çok ciddi zararlar veriyor. Büyük zatların isimlerini emlakçı ismi olarak bile koyanlar var hiç düşünmüyorlar nerelere gidebileceğini... Önceden biraz daha zor idi belki ama şimdi Kültür ve Turizm Bakanlığı birleştirildiği için biraz daha kolay olabilir. Oteller şimdi aynı bakanlığa bağlı ve bakanlık otelleri sürekli denetler animasyonlarınıza dikkat edin diyebilir. İsimlerin anlamları ve büyüklükleri ile korunması gerekir. Bu denetlemeler ve uyarılarla mümkün olabilir.

Bu çerçevede diğer bir teklifim de şu oldu. Kültür bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı ve Konya işbirliğiyle bir kurul oluşturulmalı ve bu kültürü temsil iddiasında olan insanlar sertifikate edilmeli. Bu kişiler yurt dışına ne maksatla gidiyor? Türk müzikleri ve Türk İslam kültürünü temsil yeterliliğine sahip mi? Mevlevîlik hadisesine vâkıf mı? Bu insanlar buradan sertifikate edildikten sonra bu simlerin haricindeki insanların bu maksatla yurt dışına çıkışlarına izin verilmemeli. Bir müşavere heyeti ile bu meselenin üstesinden gelenebilir kesin olmasa da ciddi bir kısmı bu şekilde halledilebilir. Şimdi adam ben gösteri yapıyorum diyor iş bitiyor... Ne diyebileceksiniz ki?

M. Gönül - Bu konuda Kültür Bakanlığı topluluğu olarak aynı zaman bir misyonu da yürütme zorunluluğunuz olduğu için sizden mi bekleniyor? Sizin işiniz, merkez orası siz koruyun kurtarın mı diyorlar mesela?

Bizim misyonumuz bu kültürü en üst seviyede ve en güzel şekilde aktarabilmek. Biz bu işin jandarması değiliz, kimse bu sorumluluğu sırtından böyle atmaya kalkamaz, kalkmamalı. O zaman Konya bu işin merkeziyse İstanbul'da semâ yapılmamasın. Bu bir koro elemanını aşan bir hadise, bir toplum iradesi ve devlet otoritesi gerekli. Ben, bana verilen görevi ve benden istenen şeyleri en üst seviyede icra etmekle ve yerine getirmekle mükellefim. Herkes üstüne düşeni yapacak... Eksikliklere, yanlışlara her sorumluluk sahibi kişi müdahale edecek. Konya dışında ki dejenerasyon Konya'dan çok daha fazla ayrıca...

M. Gönül - Müze içerisinde veya bağlı olarak başka bir merkezde Mevlevîliğin anlam, yaşayış ve hizmet kollarının hepsinin görsel olarak da sunulması mümkün değil mi? Okullaşma sürecinin devam ettirilmesi açısından?

Mevlânâ Tetkikleri Enstitüsü olmalı belki... Benim yıllardır bir düşüncem var, Konya merkezli Konya Kültür ve Sanat Vakfı isminde bir vakıf kurulmalı. Tabii Konya'nın âsitâne olması dolayısıyla, Mevlânâ ile ilgili ciddi bir misyon yüklenmesi ve araştırmalar yapması gerekiyor. Sanal da olsa bir yaşayan Mevlevîhâne

gibi çalışılması noktasında bazı şeylerin yapılması gerektiğini düşünüyorum.

M. Gönül – Birlik oluşturma sıkıntısı mı var bir paydada birleşilemiyormu?

Benlik kavgasının olması neticesinde sıkıntılar doğabilir. Sadece kişiler değil bu konuda kurumlar, kuruluşlar da benlik kavgasında. Yani Hz.Pîr'in: "Sen senliğini ben de benliğimi bir kenara koyalım, gelelim ikimiz birde buluşalım ne varsa rahmet denizinde var" anlayışından ne kadar da uzağız. Mesela çok acayip, insanı inciten, üzen bir fotoğrafla karşı karşıyayız... Konya'da herkes kendisini ön plana çıkarma telaşında, ben bir profesörüm, doçentin yaptığı neden daha geçerli olsun ki? gibi birbirinin ilmine birikimine tepeden bakarak bir çözüme ulaşılmışa mümkün değil. Bu sen-ben meselesi midir? Eğer cidden bir şey yapmak istiyorsan gel yapalım başkan olarak görünmek mi istiyorsun? tamam gel ol! Yok bu zamanında söylenmeliydi artık incindim.. yalan!!! Bilmiyor insanlar meseleyi bilmediğini de bilmiyor ve bu nedenle de çözümden hep uzak kalınıyor. Yani kusura bakmayın ben üniversite dışından olduğum için rahat konuşuyorum.

M. Gönül - Konu Mevlevî Âyini olduğu için daha ziyade onların üzerinde duralım istedik ancak âyin ve mukâbele icrâsında karşılaşılan sıkıntıların da bu işin içinde meseleyi bilen bir ağızdan alıp belgeleyelim istedik. Bunun dışında son olarak Hicazkâr Mevlevî Âyin'i ilgili söylemek istediğiniz şeyler varsa buyurun lütfen.

Allah'ım beni affetsin inşallah riyâ yoktur söylediklerimde. Âyini benim gibi görmüyorum. İcra ederken de artık benimmiş gibi gelmiyor. Çünkü o öyle bir geldi, bir daha yapar mıyım yapamaz mıyım bilmiyorum. Cenâb-ı Hakk verirse olur, vermezse olmaz. Ama bazı bölümlerinden ben de ciddi şekilde etkileniyorum, sarıveriyor. Âyinin efkâr-ı umûmiyeye mâl olması, insanlar tarafından hüsnü kabul görmesi, meydan görmüş olması ve husûsî bir iltifata mahzar olması beni ziyâdesiyle mutlu etti... Cenâb-ı Hakk lutfetti, Hz. Pîr himmet etti... Benim bu âyinden maddî, manevî kazancım oldu. Rabbime sonsuz hamd-ü senâlar olsun.

Hicazkâr Mevlevî âyinine özellikle "Nev Niyâz" adını verdim ki, yapılan son âyin, kabul edilirse de nev niyazdır ya... Bizimki sadece o... Bu kapının önünde, o sultanların yaşadığı sarayda bir kapıkulu olmaktı bizim derdimiz... Cenâb-ı Hakk şımartmasın, şaşırtmasın... Niyâzımız odur ki, evet güzel besteler yapabilelim ama bu, Ahmet Çalışır'ın bestekarlıktaki iddiasını ortaya koymak adına değil, bu eserleri icra edenlerin, okuyanların, dinleyenlerin en güzel şekilde sürûra gark olmaları, huzur ve huşû bulmaları adına olsun... İnşallah ciddi, güzel eserler ortaya koyalım diye niyaz ediyorum...

M. Gönül – Bir dahaki söyleşimizi de Hisarbûselik, Sûzidilârâ ve Sûzinâk âyinleri üzerine yapalım inşallah...

Allah tesirini halketsin, Cenâb-ı Hakk hizmette daim eylesin hizmet edelim inşallah.

M.B. Varol - Yoğun çalışmalarınız arasında bu söyleşimize vakit ayırdığınız için size çok teşekkür ediyoruz.

Ben de teşekkür ederim.

ŞİVENÜMÂ TEVŞİH

Evsat

PA Dİ ŞA HA VA SIL O LAN

ŞÜP HE SİZ KİM ŞAH O LUR

Kİ BİR Şİ NA ZAR KIR LA OL OL SA DA GÜ ZE KİM LİN

YA İ LE AL TIN O LUR
ÇEH RE Sİ SID DİK O LUR

AH ME DİN NA ZA RI DEĞ SE

DOS TU E BU BE Kİ RE

Pâdişâha vâsıl olan şüphesiz kim şâh olur
Kişi bâkır olsa da kimya ile altın olur
Ahmed'in nazarı değse dostu Ebûbekir'e
Bir nazarla ol güzelin çehresi siddîk olur

HİCAZKÂR PEŞREV

Devr-i Kebîr

Ahmet ÇALIŞIR

§ TESLİM

İkinci Hane

Üçüncü Hane

Dördüncü Hane

HİCAZKÂR MEVLEVÎ ÂYÎN-İ ŞERÎF'İ

BİRİNCİ SELÂM

Devr-i Revân

Ahmet ÇALIŞIR

İN SE MA I MEV LE VÎ MES MÛ (İ) BA DA TA E BED

HEY Yİ YAR HEY Yİ DOST CA NI MEN CA NA NI MEN

VİN Lİ VA İ MA NE VÎ MER FÛ (İ) BA DA TA E BED

HEY Yİ HEY SUL TA NI MEN HEY Yİ HEY HÛN KÂ RI MEN

Â Şİ KA NI FEY Zİ HAK RA İC Tİ MA U İS Tİ MA

HEY Yİ YAR HEY Yİ DOST CA NI MEN CA NA NI MEN

İN SE MA I MEV LE VÎ MES MU İ BA DA TA E BED

HEY Yİ HEY SUL TA NI MEN HEY Yİ HEY HÛN KÂ RI MEN

DÛŞ (İ) REF TEM DER ME YA NI MEC Lİ Sİ SUL TA NI HÎŞ

-2-

-3-

VEY ZI YÂ YI AY NI Â LEM VEY İ MÂ MI EN Bİ YÂ

YEK Pİ YÂ LE MEY Bİ DİH EY SÂ Kİ İ BEZ Mİ E LEST

BERME Nİ MİSKİN NAZAR KÜN EY Sİ RÂ CI PÜR Zİ YA

HER Kİ CŪ YED RŪ ZŪ ŞEB RÂ HI RI ZÂ YI MUS TA FÂ

LÂ CE REM RÂ Zİ BŪ VED EZ VEY HU DÂ YI MUS TA FÂ

EZ BE RÂ YI RAH ME Tİ MEC MŪ İ Â LEM Â ME DEST

HEY Yİ HEY SUL TA Nİ MEN HEY Yİ HEY HŪN KÂ RI MEN

MUS TA FÂ BER Â LE MŪ Â LEM BE RÂ YI MUS TA FÂ

HEY Yİ HEY RANÂ Yİ MEN HEY Yİ HEY Zİ BÂ Yİ MEN

-4-

İKİNCİ SELÂM

Evfer

AH SUL TA NI ME NÎ
 (Saz) SUL TA NI ME NÎ
 AH EN DER AH Dİ LÜ CÂN
 CÂN İ MÂ NI ME NÎ
 AH DER MEN Bİ DE Mİ
 AH MEN ZİN DE ŞE VEM
 AH YEK CÂN Çİ ŞE VED
 VED SAD CÂ NI ME NÎ

ÜÇÜNCÜ SELÂM

Devr-i Kebîr

Â ME DÂN MAH BÛ Bİ İN SAN

MER HA BA BE Lİ YÂ Rİ MEN (Saz)

SAD HE ZÂ RÂN LÛT FU İH SÂN

MER HA BA BE Lİ YÂ Rİ MEN

Â ME DÂN MAH BÛ Bİ CÛM LE

KÂ İ NÂT BE Lİ YÂ Rİ MEN (Saz)

BÂ KE MA Lİ FAD LI RAH MÂN

MER HA BA BE Lİ YÂ Rİ MEN

-6-

EY Kİ HE ZÂR Â FE RÎN YÂR YÂR
HER Kİ BU GÜN VE LE DE YAR YAR

BU Nİ CE SUL TÂN Q LUR DOST { Saz } KU LI O LAN
I NA NU BEN YUZ SU RE DOST { Saz } YOK SUL İ SE

Kİ Şİ LER CÂ NİM HUS RE VÜ HA KAN O LUR
BAY Ö LUR CA NİM BAY İ SE SUL TAN O LUR

YÂ Rİ YÂR HUS RE VÜ HA KAN O LUR DOST
YÂ Rİ YAR BAY İ SE SUL TAN O LUR DOST

EY AS Kİ TÛ BİĞ RİS TE SE RÂ PÂ Yİ Dİ LEM VAY (Saz)
VEY VÂS Lİ RÛ HAT GEŞ TE TE MEN NÂ Yİ Dİ LEM

VAY (Saz) GER DÂ Dİ Dİ Lİ SÛH DE İ MEN NE Dİ Hİ VAY

EY VAY Dİ LEM VAY Dİ LEM VAY Dİ LEM VAY

EY KEŞ TE FE DÂ Yİ TÛ SE RÂ PÂ Yİ Dİ LEM VAY (Saz)

-7-

ŞÜD ZÜL FÜ CÜN HİN DÜ Yİ TÛ ME' VÂ Yİ Dİ LEM VAY

KÂ Şİ Fİ ES RÂ Rİ HU DÂ MEV LÂ NA

YÂR YÂR YÂ Rİ YÂ Rİ MEN SUL

TÂ Nİ FE NÂ ŞÂ Hİ BE KA MEV LÂ NA

YÂR YÂR YÂ Rİ YÂ Rİ MEN AŞK

İT ME DE DİR HAZ RE Tİ NE BÖY LE Hİ TÂB

YÂR YÂR YÂ Rİ YÂ Rİ MEN MEV

LÂ Yİ GÜ RÛ Hİ EV Lİ YÂ MEV LÂ NA

-8-

YÂR YÂR YÂ Rİ YÂ Rİ MEN

BEN

BİL MEZ İ DİM GİZ Lİ A YÂN HEP SEN İ MİŞ SİN

YÂR YÂR YÂ Rİ YÂ Rİ MEN TEN

LER DE VÜ CAN LAR DA Nİ HÂN HEP SEN İ MİŞ SİN

YÂR YÂR YÂ Rİ YÂ Rİ MEN SEN

DEN BU Cİ HÂN İÇ RE Nİ ŞÂN İS TER İ DİM BEN

YÂR YÂR YÂ Rİ YÂ Rİ MEN Â

HİR BU NU BİL DİM Kİ Cİ HÂN HEP SEN İ MİŞ SİN

DÖRDÜNCÜ SELÂM

Evfer

Konya, Aralık 1998

I.SELAM

İN SEMÂ-I MEVLEVÎ MESMÛ' (i) BÂDÂ TÂ EBED

/ Hey yi yâr hey yi dost cân-ı men cânân-ı men

VİN LİVÂ-İ MÂNEVÎ MERFÛ' (i) BÂDÂ TÂ EBED

/ Hey yi hey sultân-ı men hey yi hey hünkâr-ı men

ÂŞİKÂN-I FEYZ-İ HAKK RÂ İCTİMÂ' U İSTİMÂ'

/Hey yi yâr hey yi dost cân-ı men cânân-ı men

İN SEMÂ-I MEVLEVÎ MESMÛ' (i) BÂDÂ TÂ EBED

/Hey yi hey sultân-ı men hey yi hey hünkâr-ı men

"Bu Mevlevî Sema'ı ebede kadar bu manevi sancağın altında yücelerek devam etsin. Aşıklar Cenab-ı Hakk'tan aldıkları ilahi feyizle bu manevi sancağın altına toplanarak sema etsinler. Böylece bu Mevlevî Sema'ı ta ebede kadar devam etsin, sürüp gitsin..."

DÜŞ (i) REFTEM DER MEYÂN-I MECLİS-İ SULTÂN-I HİŞ

/Hey yi hey hünkâr-ı men hey yi hey gufrân-ı men

BER KEF-İ SAKÎ BİDİDEM BER SÜRÂH-I CÂN-I HİŞ

/Hey yi hey makbûl-i men hey yi mahbûb-i men

GÜFTEMEŞ EY CÂN-I CÂNÂN SÂKİYÂ BEHR-İ HUDÂ

/Hey yi hey rânâ-yi men hey yi hey zibâ-yi men

PÜR KÜNÎ PEYMÂNE-İ VÜŞ MESKEN-İ PEYMÂN-I HİŞ

/Hey yi yâr hey yi dost cân-ı men cânân-ı men

Dün gece Sultanımın meclisine gittim ki sakinin sunduğu şarabın köpüğünde cana giden bir geçit göreyim. Dedim ki: Ey canların canı saki! Allah için dostlarımin meclisine de o kadehten sun, ikram et...

EY RESÛL-İ HAZRET-İ HAKK VEY HABÎB-İ KİBRİYÂ

VEY ZİYÂ-İ AYN-I ÂLEM VEY İMÂM-I ENBİYÂ

YEK PEYÂLE MEY BİDİH EY SÂKÎ-İ BEZM-İ ELEST

BER MEN-İ MİSKİN NAZAR KÜN EY SİRÂC-İ PÜR ZİYÂ

Ey Allah'ın Rasülü ve sevgilisi, Ey kainatın gözünün nuru ve peygamberlerin imamı. Ey "Elest Bezmi"nin sakisi, bir kadeh şarab sun. Ey nur saçan kaynak, ben miskine nazar kıl.

HER Kİ CÛYED RÛZ-İ ŞEB RÂH-I RİZÂ-Yİ MUSTAFÂ

LÂ CEREM RÂZÎ BÜVED EZ VEY HÛDÂ-Yİ MUSTAFÂ

EZ BERÂ-Yİ RAHMET-İ MECMÛ'-İ ÂLEM ÂMEDEST

/Hey yi hey sultân-ı men hey hünkâr-ı men

MUSTAFÂ BER ÂLEM Ü ÂLEM BERÂ-Yİ MUSTAFÂ

/Hey yi hey rânâ-yi men hey yi hey zibâ-yi men

Her kim ki gece gündüz Cenab-ı Hakk'ın sevgilisi, peygamberlerin imamı olan Muhammed Mustafa (S.A.V.)'nin rızasına giden yolu ararsa, kuşkusuz Hz. Muhammed (S.A.V.)'in rabbi ondan razı olur. Zira bütün alem onun hürmetine yaratılmıştır ve o sevgili bütün alemlere rahmet olarak gelmiştir.

II.SELAM

SULTÂN- I MENİ SULTÂN-I MENİ
 ENDER DİL Ü CÂN İMÂN-I MENİ
 DER MEN BİDEMİ MEN ZİNDE ŞEVEM
 YEK CÂN Çİ ŞEVED SAD CÂN-I MENİ

*Sultanım, sultanımsın sen benim. Canımda, gönlümde imanımsın.
 Ancak sen bana bir nefes verirsen dirilirim ben. Bir can da ne
 oluyor ki, sen benim yüzlerce canımsın.*

III.SELAM

ÂMEDÂN MAHBÛB-İ İNSÂN MERHABÂ / Beli yâr-i men
 SAD HEZÂRÂN LUTF-İ İHSÂN MERHABÂ / Beli yâr-i men
 ÂMEDÂN MAHBÛB-İ CÜMLE KÂİNÂT /Beli yâr-i men
 BÂ KEMÂL-İ FADL-I RAHMÂN MERHABÂ /Beli yâr-i men

*Yüzbinlerce lütuf ve ihsan sahibi, insanların sevgilisi geliyor,
 O'na selam olsun. Öyleki, bütün kainatın sevgilisi olan o yüce ki-
 şî Cenab-ı Hakk'ın rahmeti ve ihsanıyla geliyor, O'na selam ol-
 sun.*

EY Kİ HEZÂR ÂFERİN BU NİCE SULTÂN OLUR
 KULI OLAN KİŞİLER HÛSREV Ü HÂKÂN OLUR
 HER Kİ BU GÜN VELEDE İNANUBEN YÜZ SÛRE
 YOKSUL İSE BÂ Y OLUR BÂ Y İSE SULTÂN OLUR

*Ey kendisine binlerce tebrikler, aferinler alan; o sevgili ne yüce
 bir sultandır ki kendisine kul olanlar, padişah ve hakan olurlar.
 Her kim ki bu gün Veled'e inanıp yüz sürer, onlar yoksul iseler,
 bolluğa zenginliğe ererler, zengin iseler sultan olurlar.*

EY AŞK-I TÜ BİGRİSTE SERÂPÂ-Yİ DİLEM
 VEY VASL-I RUHAT GEŞTE TEMENNÂ-Yİ DİLEM
 GER DÂD-I DİL-İ SÛHDE-İ MEN NEDİHİ
 EY VAY DİLEM VAY DİLEM VAY DİLEM
 EY KEŞKE FEDÂ-Yİ TÜ SERÂPÂ-Yİ DİLEM
 ŞÜD ZÜLF Ü ÇÜN HİNDÛ-Yİ TÜ ME'VÂ-Yİ DİLEM

*Ey aşkı tüm gönlümü kaplayan, ey gönlümün muradı yüzünü
 görmek olan sevgili, benim bu yanık gönlüme bir çare
 bulamazsaz vay benim gönlüme, vay benim gönlüme... Ey bütün
 kalbime yoluna feda ettiğim sevgili, senin siyah saçların gönlü-
 mün sığınağı oldu. O siyah saçların gönlümü geri vermezse, vay
 benim gönlüme, vay benim gönlüme...*

EY KÂŞİF-İ ESRÂR-I HÛDÂ MEVLÂNÂ
 SULTÂN-I FENÂ ŞÂH-I BEKÂ MEVLÂNÂ
 AŞK İTMEDEDİR HAZRETİNE BÖYLE HİTÂB
 MEVLÂ-Yİ GÜRÛH-İ EVLİYÂ MEVLÂNÂ

*Ey Cenab-ı Hakk'ın sırlarını keşfeden yokluk aleminin sultanı,
 beka aleminin şahı, efendimiz; sen ki veliler topluluğunun efendi-
 sisin, zira aşk senin hazretine böyle hitab etmekte.*

BEN BİLMEZ İDİM GİZLİ AYÂN HEP SEN İMİŞSİN
 TENLERDE VÜ CANLARDA NİHÂN HEP SEN İMİŞSİN
 SENDEN BU CİHÂN İÇRE NİŞÂN İSTERİDİM BEN
 ÂHİR BUNU BİLDİM Kİ CİHÂN HEP SEN İMİŞSİN

(Ey Allah'ım)! Ben gizli ve açık her şeyin sen olduğunu bilmezdim, senden gafildim. Vücutta ve ruhta gizli olan da hep sen imişsin. Bu alemde senden bir iz, bir işaret istedim, arardım, ama anladım ki bu alemde her şey senden ibaretmiş, her şey sen imişsin...

IV.SELAM

SULTÂN-I MENİ SULTÂN-I MENİ
 ENDER DİL Ü CÂN İMÂN-I MENİ
 DER MEN BİDEMİ MEN ZİNDE ŞEVEM
 YEK CÂN Çİ ŞEVED SAD CÂN-I MENİ

Sultanım, sultanımsın sen benim. Canımda, gönlümde imanımsın. Ancak sen bana bir nefes verirsen ben dirilirim, neşv ü nema bulurum. Bir can da ne oluyor ki, sen benim yüzlerce canımsın...